

VI. Évfolyam 2. szám - 2011. június

Potóczki György
vamsped@chello.hu

VANNAK-E TOVÁBBFEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK A KATASZTRÓFÁKAT MEGELŐZŐ IDŐSZAK LAKOSSÁGFELKÉSZÍTÉSI TEVÉKENYSÉGÉBEN?

Absztrakt

A nem kívánatos események bekövetkezte előtti lakossági felkészítés fontossága vitathatatlan. Más védelmi területeknél (pl. egészségügy, kriminológia) is felismert tény: a megelőzésre többet, a következményre kevesebbet kellene költeni, a helyzet mégis fordított. Kérdés: Mi jellemzi a mai állapotokat? Létezik-e, működik-e egy optimális lakosságfelkészítési metodika? Ha nem, akkor már az ideális állapotokhoz történő közelítés is jelentős eredménynek számíthat. Szükségesnek tűnik a lakosságfelkészítés mai gyakorlatának felülvizsgálata, esetleg átalakítása, ezt erősíti a jelenleg folyamatban lévő jogszabályi korrekció is. A szerző – a jelenlegi helyzet vázlatos áttekintése mellett – keresi a korunk viszonyaihoz jobban illeszkedő megoldásokat, elsősorban a megelőző időszakban végzett megelőző felkészítésre koncentráltan.

The importance of raising public awareness in periods that precede any unwanted event is beyond doubt. In other areas of protection (e.g. healthcare, criminology) it has been acknowledged that more extensive funds should be spent on prevention than on the consequences; still, the situation is just the opposite. The question is: What are the attributes of the situation today? Does an operable optimum methodology raising public awareness exist? If not, any approach towards the ideal situation can be considered a major result. It seems that the review, or possibly, the transformation of the practice in raising public awareness is necessary; this is also supported by the proposed amendment of the applicable statutes, currently under way. The author – in addition to providing a draft overview of the current situation – seeks solutions better adjusted to the conditions of our time, mainly focusing on the preparatory activities carried out in preceding periods.

Kulcsszavak: lakossági felkészítés, katasztrófavédelem, megelőző időszak, felkészítési módszerek és eljárások ~ raising public awareness, disaster recovery, preceding period, preparation methods and procedures

BEVEZETÉS

A katasztrófavédelem sokat változott az 1989-90-es politikai és gazdasági rendszerváltás óta. A változás részben külső körülmények hatására, részben a belső működés korszerűsítésének igénye okán zajlott le mind szervezeti, mind tevékenységi értelemben. E folyamat eredményeként az ezredfordulón átalakultak a katasztrófavédelmi szabályok és fogalmi rendszerek.

A ma már közismert megelőzés, védekezés, helyreállítás hármass feladatrendszerén belül a megelőzés is több részre tagolódik, nevezetesen

- előzzük meg a nem kívánatos esemény bekövetkeztét,
- csökkentjük a károsító hatást, ha már akaratunktól függetlenül is bekövetkezik a nem kívánatos esemény,
- biztosítjuk a védekezés személyi, tárgyi, gazdasági feltételeit (ide sorolható a lakossági felkészítés)

A vizsgált lakossági felkészítés alapvetően megelőző időszaki teendő, amely egyaránt vonatkozik a megelőzés, védekezés és helyreállítás feladataira is. A katasztrófa megelőzés szakaszát a néhány nemzetközi szakirodalmi forrás felkészülési és figyelmeztetési szakaszra osztja, azonban a hazai jogszabályokban nincs ilyen osztályozás.

Jelen cikk nem az egyébként fontos szakmai felkészítést¹ vizsgálja, inkább egy meghatározó részterületet: a lakossági felkészítést, annak is a megelőző időszaki funkcióit elemzi-értékeli a használatos módszerek, eljárások áttekintése útján.

A témakör régi, de most is aktuális és állandó kihívást jelent. A szakterület nem kellően kutatott, sok a megoldatlan probléma. A legnagyobb dilemma nem a szakmai tartalom összeállítása, vagy szervezeti-technikai kérdések megoldása, az állomány szervezése, hanem éppen a megóvandó emberi közösség szakirányú érdeklődésének felkeltése, befogadó készségének biztosítása, részvételi hajlandóságának elérése és a változások „utánkövetése”.

Felmérésekből tapasztalható, hogy a lakosság széles rétegei nem kívánnak aktívan részt venni felkészülési feladatokban. Az ok nem az elutasító magatartásban, hanem az emberi agytevékenységben keresendő. Nevezetesen: az emberi agy a kisvalószínűségű, időben távolinak tűnő, különösen negatív kihatású eseményeket szinte automatikusan „kilöki” tudati bázisából, kb. 15-30 napon belül. Az emberek többsége fel sem ismeri saját kockázati érzettségét, vagy a védelmet – a jogszabályi kötelezettségek ellenére is – egy-egy rendvédelmi és/vagy közigazgatási szervezet kizárólagos feladatának tartja. Pedig szinte bármely felkészítés igényelné az érintettek személyes közreműködési készségét is. Igazolható, hogy a lakosságnak instabil társadalmi-gazdasági viszonyok között szinte automatikusan fokozódik a belső indíttatású önvédelmi igénye (élelmiszertartalékolás, stb.).

Minden igényt kielégítő, garantáltan hatékony és olcsó felkészítési eljárást nem lehet találni sem a jogszabályi környezetben, sem a releváns szakirodalomban, ezért már a kívánt felkészítési állapotokhoz történő közelítés is jelentős eredménynek számíthat. Jogszabályaink egy-két évtizeddel korábbi társadalmi-gazdasági viszonyokat tükröznek, így módszereikben nem használhatják az időben később megjelenő technikai eszközöket. Jelen cikk írásának idején új szakirányú koncepció létezik [1] és folyamatban vannak a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló új törvénytervezet jogalkotási,

1 A szakmai felkészítés fogalmán itt a lakossági felkészítést végző hatósági/közigazgatási/pedagógusi apparátus oktatását, kiképzését, tehát „a felkészítők felkészítését” értem. Tudom, hogy nagyon nehéz a kettőt szétválasztani, hiszen a szakmai felkészültségre épül a lakossági felkészítés, a rendszerek egymást feltételezik.

döntés-előkészítési munkálatai. [2] Vajon célszerű-e fenntartani az egyes elemeiben párhuzamosnak tűnő jogszabályi rendszert? [3] [4]

Fentiek alapján segíteni és keresni kell a felkészítés új módozatait, korunk infokommunikációs adottságainak figyelembevételével.

A MEGELŐZŐ IDŐSZAKI LAKOSSÁGFELKÉSZÍTÉS HELYZETE, HASZNÁLTATOS MÓDSZEREI

A katasztrófavédelmi felkészítés korábbi szakasza leginkább a légmentesítés megszervezésével jellemezhető, kiemelve a Vöröskereszt, az iskolák, a munkahelyek és a lakóházak szerepét, de ezek elsősorban háborús védelmi indítékúak voltak. A rendszerváltás, az ENSZ, a NATO és az EU tagság kezdete a felkészítési funkciók, célok változását is magával hozta, hiszen a háborús védelem szempontjai helyett a békeidőszaki – természeti és civilizációs – veszélyek, kockázatok, illetve kihívások kerültek a gondolkodás középpontjába.

Napjaink helyzet elemzésekor a következőkből lehet kiindulni: „*A védekezés egységes irányítása állami feladat. Minden állampolgárnak, illetve személynek joga van arra, hogy megismerje a környezetében lévő katasztrófaveszélyt, elsajátítsa az irányadó védekezési szabályokat, továbbá joga és kötelessége, hogy közreműködjön a katasztrófavédelemben.*” [5] Bár a hatályos törvény értelmező rendelkezéseiben a katasztrófavédelem „*a katasztrófa kialakulásának megelőzését ... is szolgálja*”³, mégis úgy tűnik, hogy a katasztrófaveszély állampolgár általi megismerése jog, de nem kötelezettség, a védelmi közreműködés azonban mindkettő. Nyelvtanilag ez úgy is értelmezhető, hogy a felkészítésben történő személyes részvétel nem kötelező, a konkrét védelemben pedig igen.

A védekezésre és a következmények felszámolására kijelölt szervek, szervezetek, intézmények, köztisztviselők, gazdálkodók, szolgálatok, önkormányzatok, okozók és előidézők között szerepelnek az állampolgárok is. Az állampolgári kötelezettséget jogszabály konkretizálja: „*A katasztrófavédelemben részt vevők feladataikat - ha jogszabály másként nem rendelkezik - e törvény alapján, illetőleg a polgári védelmi kötelezettség keretében látják el.*” [6] Az idézett törvényhely a polgári védelemről szóló 1996. évi XXXVII. törvény szerinti kötelezettségre utal, amely pontosabban definiálja az érintett állampolgárok körét, a kötelezettségek (adatszolgáltatás, bejelentés, megjelenés, szolgálatadás) tartalmát és az azok alóli mentességeket is. [7] Itt érhető tetten a lakosság megelőző időszaki felkészítésében történő – címzett kivételekkel tarkított – személyes állampolgári részvétel kötelező jellege, azonban e kötelezettség kikényszeríthetősége, gyakorlati szankcionálása viszont erősen kérdéses. Nem elégséges a lakossági felkészítés jelen állapota, hiszen az nincs arányban sem a biztonsági kockázatokkal, sem azok változásaival. A helyzet kissé hasonlítható egyes kötelezővé tett egészségügyi szűrővizsgálati (pl. tüdőszűrés) eljárások állapotához.

A jogi háttér vizsgálata vegyes képet ad. Több jogforrásból állítható össze a jogok és kötelezettségek halmaza, de az egyes fejezetekről találhatóak olyan elemzői megállapítások is, hogy a joganyag rendelkezései „*hiányosak, elavultak, nem tartalmazznak olyan elemeket, amelyek nélkülözhetetlenek a lakosságfelkészítés jó működéséhez, mint például a felelősök,*

² Itt arra gondolok, hogy a szervezete, működése szempontjából katasztrófavédelem néven egységbe integrált tűzoltóság és polgári védelem jogi háttere nem kis mértékben még mindig az elkülönítetten létező és hatályos törvényekben szabályozott. Érdekes, hogy az EU szabályok (pl. Lisszaboni szerződés [3], [4]) címzetten a polgári védelmet említik, a tűzoltóság szakmai tevékenységet egységesen nem szabályozzák és nem használják a katasztrófavédelem integrált fogalmát sem.

³ Lásd az 1999 évi LXXIV Törvény I. Fejezet 3 § e) részében.

<http://www.katasztrofak.abbcenter.com/?id=30319&cim=1>

Letöltve: 2011.05.16.

felkészítési tartalmak, anyagi források megjelölése. Hiányolom a polgármesterek, a tanulói ifjúság, valamint a lakosság szélesebb köre felkészítésének jogi szabályozását.” [8]

A felkészítéstől való állampolgári tartózkodás, vagy idegenkedés elvileg felfogható úgy is, hogy a kiértesítések ellenére távolmaradók önmaguk viseljék saját döntésük későbbi következményeit, de a feladat az interdependenciák⁴ miatt sokkal komolyabb annál, minthogy a kérdéskör személyekre vonatkoztatott kockázatáthárítási logikával megoldható legyen.

Közismert, hogy minősített helyzetben az ún. legitim (állami) erőszak puhább verziója érvényesíthető (értsd: veszélyhelyzeti, vagy helyreállítási időszakban), de kérdéses, hogy ez egészében vállalható-e a megelőző időszaki lakossági felkészítésre? A megelőző időszaki lakossági felkészítés nem technikai, vagy szervezési feladat, hanem olyan folyamatos feladatellátást igénylő ösztársadalmi ügy, amelynek nemzetközi vonatkozásai is vannak.

A jelen feladatokat alapvetően a polgári védelemről szóló törvény⁵ határozza meg. A polgári védelmi feladatok szervezésében, irányításában, végrehajtásában – törvényben szabályozott módon és szervezeti felépítésben - részt vesz az Országgyűlés, a Kormány, a Belügyminiszter, a Megyei Közgyűlés Elnöke, a Főpolgármester, a Polgármester, a Védelmi Bizottság, akik feladataikat államigazgatási jogkörben láthatják el.

Napjainkban „*A katasztrófák elleni védekezés irányítása, feladatainak végrehajtása*

- a nem hivatásos katasztrófavédelmi szervezetek (állami szervek, közigazgatás, bizottságok), a
- hivatásos katasztrófavédelmi szervezetrendszer (OKF területi és helyi szervei) és
- az együttműködő szervek segítségével (fegyveres erők, rendvédelem, egészségügy, karitatív szervek, mentők, tisztiorsos szolgálat, meteorológia, egyes gazdálkodó szervezetek, egyesületek, stb.), valamint
- a KV ágazati irányításának különböző területei (a védekezési bizottságokba kijelölt, hatáskörökkel rendelkező koordinációs szervezetek alaposan eltérnek egymástól pl. a közlekedési, vízügyi, nukleáris, környezetvédelmi, egészségügyi, vagy migrációs igazgatás tekintetében)

koordinált munkáján keresztül valósulhat meg.” [9]

A közelmúlt két „nevezetes” hazai eseménye (a 2010. május-júniusi borsodi ár-és belvív, valamint a Kolontári, Devecseri vörös iszap áradat) több tanulsággal szolgált. Az elismerésre méltó társadalmi összefogás, a komoly áldozatvállalás, valamint védekezésben érintett szervek példás együttműködése jelentős eredményt hozott a védekezésben és a kárelhárításban. Azonban kérdéses: Fel volt-e készülve a közvetlenül, vagy közvetetten érintett lakossági szféra ilyen méretű, kihatású és időben elhúzódó eseménysorozatra? Nyilvánvalóan nem, hiszen még a mentésben, kárelhárításban hivatásszerűen/önkéntesen résztvevő egységek számára (katasztrófavédelem, rendőrség, honvédség, önkormányzatok, karitatív szervezetek, stb.) is megfeszített feladatot jelentett a helytállás, a helyzet kezelése. Az érintett lakosság ismeret-, vagy tájékoztatáshiánya – a két említett konkrét eseménytől elvonatkoztatva és általánosítva - rámutathat a megelőző időszaki felkészítés hiányosságaira és korszerűsítésének szükségességére is. A védelmi rendszer - működés közben - meglehetősen sokszereplős, így külön figyelmet kell fordítani az esetleges párhuzamosságok kiszűrésére is.

⁴ Az interdependencia kifejezés alatt az azonosított kapcsolati összefüggéseket értem. Témánk szempontjából azt hangsúlyoznám, hogy a megelőző lakossági felkészítés nemcsak az érintett személyek előzetes tájékoztatását, célirányos kiképzését, hanem sok további – itt nem részleteztem, de ezzel összefüggő - teendőt is tartalmaz.

⁵ Lásd: A polgári védelemről szóló 1996. évi XXXVII. sz. Törvény 4 §. a)-m) pontok

http://www.otm.gov.hu/kok/inside/joganyagok/1996_XXXVII.pdf

Letöltés: 2011.05.06

Elgondolkodtató, hogy „a polgármesterek többsége nem rendelkezik még a védekezés, védelmi szervezés alapismereteivel sem, az ezzel összefüggő jogszabályi kötelezettségeiket nem ismerik, így azok végrehajtása hiányos.” [10] Ez elég komoly és mielőbb orvosolandó problémát jelenthet - ha marad a hatályos szabályozás -, hiszen kulcsszereplőkről van szó.

A katasztrófavédelemre kidolgozott új szakmai koncepcióban⁶ az szerepel, hogy „a hatósági jogköröket a polgármesterektől és a megyei közgyűlés elnökeiktől részben, vagy egészben át kell telepíteni a katasztrófavédelemhez. Indok: így elkerülhető az időszakonként változó hatáskört gyakorló személy” újbóli betanítása, a gyakorlatlanságából származó többletköltség ráfordítás és az ismerethiányból származó szakszerűtlen beavatkozás.

A demokráciák jellemzője, hogy általában a választott tisztségviselőkhöz van telepítve a döntési jogkör, de esetükben a választhatóság kritériumaként nincs megjelölve képesítési követelmény, mint jelöltállítási előfeltétel. Ez a szituáció előfordul a polgármesteri munkaköröknél is, ahol sok szakma⁷ döntésigénye koncentráltan egy kézbe fut össze (a szakma csak javasol, de a polgármester, vagy a szintén választott tisztségviselőkből álló képviselő testület dönt). Az a körülmény, hogy a döntési pozícióban lévő polgármester kis- és közepes településeken nem alkalmazhat minden (általa felügyelt) területhez szakembert, előrevetíti a későbbi problémák jelentkezését.

A polgármesteri munkakör leterhelt, összetettsége közismert, politikai tartalommal is telített, ezért hatékonyabb munkára lenne szükség a polgármesteri hivatalok kijelölt tisztviselői és a területi szakmai szervezetek (polgári védelmi szervezet, védelmi bizottságok) között. Tovább növeli ennek fontosságát, ha az önkormányzatok egy részénél ismerethiány, eszközhány és módszertani problémák (akár egyidejűleg) is jelentkeznek.

Fontos a települések polgári védelmi besorolása⁸ is, hiszen egyedi helyzetekről van szó. (Az I.-II. besorolású települések száma igen magas /ezer felett van/, de a nem besoroltak /939/ esetében is szükség van megelőző időszaki felkészítésre).

A lakosságfelkészítésnek a katasztrófavédelmi tevékenység minden területén jelen kell lennie. Erről jó áttekintést található Veresné Hornyacsek Júlia értekezésében. [11]

A felkészítés szakmai tartalma az általános és helyi kockázatoktól, veszélyhelyzetektől, a korábbi extrém eseményeknél szerzett tapasztalatoktól, a definiált célcsoportoktól, valamint a pánik körülmények eseti megítélésétől függ, legfontosabb követelményei:

- alkalmazkodni kell a jogszabályokhoz,
- be kell tartani az pénzügyi kereteket,
- meg kell felelni az általános és a helyi szakmai elvárásoknak,
- növelni kell a korszerű megoldások arányát,
- követni kell kockázatok változó összetételét,
- koordinálni kell a felkészítő szervezetek munkáját,
- mérni kell a felkészítés eredményességi oldalát,
- biztosítani kell a felkészültség közel azonos szakmai színvonalát,
- figyelemmel kell lenni nemzetközi kapcsolatainkra és kötelezettségvállalásainkra is.

⁶ Lásd: [1] szakirodalmi hivatkozás III. Fejezet d) pontjában p. 12.

⁷ Itt arra gondolok, hogy az önkormányzatokhoz nagyon sok különféle funkció telepített (egészségügyi, közlekedésigazgatási, építésügyi, oktatási, környezetvédelmi, jogi, katasztrófaigazgatási, közgazdasági, stb.), amely más-más szakmai képzettséget igényel.

⁸ Lásd bővebben: A települések polgári védelmi besorolásának szabályairól és védelmi követelményekről szóló 114/1995 (IX.27) Korm. sz. rendeletet

http://www.complex.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99500114.KOR

Letöltés: 2011.05.08.

A használatos módszerek – felsorolásszerűen – az alábbiak: előadások, tájékoztatók, pályázatok, kiállítások, tankönyvek, védelmi eszközbemutató, prevenciós kiadványok, internetes anyagok, önkéntesek, CD kiadványok, média jelenlét, stb. E módszerek már nem elégségesek, nem elég hatékonyak. A felkészítést végzők nem használják ki megfelelően pl. az utóbbi 5-10 év technikai fejlődésében rejlő új lehetőségeket (ennek jogi akadályai is voltak/vannak).

Alaphelyzetben a lakosság polgári védelmi felkészítésénél legalább a következő témákat kell feldolgozni és ismertetni:

- Milyen veszélyforrások, kockázatok vannak a közvetlen lakóhelyen és a környezetben? Időbeni változások követése.
- Katasztrófátípusok, jogaink és kötelezettségeink.
- Milyen riasztási formák, jelzések vannak alkalmazásban?
- Hogyan kerülhetők el az önmagunk által generált veszélyhelyzetek?
- Milyen helyi lehetőségek vannak a védekezésre? Segélykérési lehetőségek.
- Milyen magatartási szabályokat kell követni veszélyhelyzetben, katasztrófa bekövetkezése esetén? Elsősegély nyújtási formák.
- Milyen egyéni, illetve csoportos (helyi, távolsági) védekezési formák lehetségesek? (otthoni lehetőségek, kimenekítés, kitelepítés tervezett rendje)
- Milyen ön- és kölcsönös segélynyújtási formák ismertek?
- Melyek a helyi feladatok és -eszközök a helyreállítás folyamatában.
- Milyen szervezetek végzik a különböző feladatokat? Kik segíthetnek?
- Kapcsolattartási formák és lehetőségek (a hiteles információ szerzés forrásai).

A témakörök ismertetése (esetleges bemutatása) még vázaltszerűen is több órát igényelhet, gyakorlott előadó esetén is. Az időtartam rövidíthető szemléltető segédeszközökkel, de a tematika helyi sajátosságokkal történő bővítése viszont növelheti azt. Több megoldás egyidejű alkalmazása célszerű.

Napjaink megelőző időszak lakossági felkészítésének gyakorlatát⁹ – az elért eredmények tiszteletben tartása és a folyamatos fejlesztések (például: a legveszélyeztetebb körzetekben kiépített lakossági tájékoztatórendszer, stb.) mellett – még mindig több hiányosság és anomália is jellemzi, nevezetesen:

- Hiányzik az egységes, önálló lakosságfelkészítési szabályozás, amely mindhárom időszakra (megelőzés, védekezés, helyreállítás) adna módszertani útmutatót, s finanszírozási biztonságot nyújtana.
- Nincs kellő koordináció a felkészítésben részes különböző ágazatok, szervezetek között. Itt nemcsak a rendvédelmi szervek, hanem az önkormányzatok, a munkáltatók, a közreműködő (civil) szervezetek és a médiák szerepvállalására is gondolok.
- A felkészítés gyakorlata nem feltétlenül követi az új kockázatokat, vagy a korábbi veszélyhelyzetek időközbeni változásait.
- Kevés a meglévő ismeretterjesztő anyag és tartalma sokszor nem aktualizált.
- Időszakonként újra kellene definiálni a felkészítendő célcsoportjait és analizálni kellene a felkészítés szakmai tartalmát.
- Gondok vannak a logisztikai háttér működésével.

⁹ Lásd bővebben: Veresné Hornyacsek Júlia: A lakosság katasztrófavédelmi felkészítésének elméleti és gyakorlati kérdései. I. kötet. Doktori (PhD) értekezés. ZMNE. Budapest, 2005.- p. 46-48.

- Nem alakult ki eléggé a tanulóifjúság és a felnőtt lakosság felkészítésének metodikája, a katasztrófavédelmi ismeretek nem szerves részei az iskolarendszerű tananyagnak.
- A civil szervezetek ismerethiányosak és anyagi problémákkal is küzdenek.
- Nem mindig megfelelőek a pánikkezelési mechanizmusok és a kríziskommunikáció.
- Az elméletileg ideális állapotok és az átlagpolgár által tapasztalható valóság között nagy a különbség. A jelen állapotok egyszerű „szondázása” a következő: A véletlenszerűen megkérdezett 45 felnőtt személy (fővárosiak és nem fővárosiak, férfiak/nők, fiatalok/idősebbek.) közül nem válaszolt 6 személy. A válaszadók közül 2 fő tudott „valamit említeni” az öt körülvevő kockázatokról, nem volt elképzelésük a nem kívánt esemény bekövetkezése esetén követendő magatartásformákról, szinte senki nem vett részt sem munkahelyi, sem önkormányzati tájékoztatókon, sem gyakorlatokon az utóbbi 5-6 évben, s nem ismerte polgári védelmi jogszabályi kötelezettségeit sem. Senkinek nem volt hiányérzete, vagy belső késztetése önálló védekezési, megelőzési módszerek alkalmazására. (A felmérés nem reprezentatív, ezért az eredmény nem általánosítható a lakosság, vagy a munkavállalói állomány egészére, de a válaszoknak azért van piciny jelzésértéke.)

A fentiek ellenére azért megállapítható, hogy a megelőző időszak lakossági felkészítés nem alapvetően elhibázott és sok területen folynak érdemi erőfeszítések a hatékonyság javítása érdekében. A jelenlegi rendszert is lehetne jobban működtetni, ha arra a folytonosság, és nem az alkalmosság lenne inkább jellemző. Foglalkozni kell a rendszer fejlesztésével, finanszírozásával, jogi háttérével, szakmai tartalmával és korszerűbb módszereivel. Ezt indokolja egy korábbi felmérés¹⁰, amely szerint nagyságrendileg a „káros” események 50 %-a emberi hiba, 25%-a műszaki hiba, 10 %-a szabályozatlan kémiai/fizikai reakció, 15%-a külső tényező miatt keletkezik. Ha legalább az előforduló esetek felében lehet érdemben, értelmes dolgot tenni a megelőzési időszakban, akkor e funkciónak óriási szerepe lehet.

A kockázati kérdések és biztonsági dilemmák összefüggésben vannak a gazdasági fejlődéssel. A megoldatlan problémák gazdaságfejlesztést gátló elemmé válhatnak, más oldalról a lakosság túldimenzionált és állandósuló fenyegetettség érzése további nemkívánatos jelenségekhez vezethet. Fordítva is igaz: egy biztonságos, stabil társadalmi és gazdasági környezet pótlólagos humán erőforrásokat generálhat. A megelőző lakossági felkészítés metodikájaként tehát azt a kényes egyensúlyt kell megtalálni, amely már megfelel a jogszabályi előírásoknak és a szakmai elvárásoknak, de még elviselhető formában/ideig/tartalommal terheli a lakosságot, nem kelt látens elutasítási formákat.

GONDOLATOK A MEGELŐZŐ IDŐSZAKI LAKOSSÁGFELKÉSZÍTÉS KORSZERŰSÍTÉSÉRŐL

A kezdő lépés a célcsoportok meghatározása és a tematika, vagy az alkalmazott módszer kiválasztása. Megfelelő az a gyakorlat, amely a felkészítési célcsoportokat elsősorban felnőttekre és gyermekekre (értsd: tanuló ifjúságra) osztja fel.

A megelőző időszak felkészítésnek több lakossági „elérhetőségi metszete” létezik, nevezetesen:

¹⁰ Lásd a Polgári Védelem „Velünk” veszélyhelyzeti lakossági ügyfélszolgálati információs központ tájékoztató anyaga.

<http://pv.battanet.hu/pv4.htm>

Letöltés: 2011.05.11.

- Az egyik metszet az önkormányzati szféra: a legfontosabb szerep itt a polgármestereknek jut, hiszen ők érhetik el a helyi lakosság közel minden rétegét, s számukra hatósági jogkör is biztosított.
- A másik metszet a munkáltatói elérési oldal, amely nem rendelkezik hasonlóan erős jogosítványokkal, de itt jobb a személyes elérés esélye.
- A harmadik metszet az oktatási, pedagógusi közreműködés.
- A negyedik metszet az érintett lakossági körök, az állampolgárok önkéntes felkészülési szerepvállalása és a saját érdekből elvárható megelőzési magatartásforma követése. Ide tartozónak vélem az önkéntes- és karitatív szervezetek tevékenységét is.
- Az ötödik metszet a média és a tájékoztatás hagyományos és legkorszerűbb formáinak együttes, akár település kategóriánként differenciált alkalmazása.

A felsorolt „metszetek” együttes működése esetén is nehéz biztosítani a lakosság minden rétegének, tagjának elérhetőségét felkészítési célokra, hiszen pl. a munkanélküliek, a hajléktalanok, az ismeretlen helyen tartózkodók esetében lehetnek problémák. Nyilvánvaló, hogy pl. a hazánkban hosszabb ideig tartózkodó turisták, vendégek, tulajdonosok, munkavállalók, üzletemberek megelőző felkészítése – amennyiben erre egyáltalán szükség lehet - sem gondok nélküli.

A./ Önkormányzati szféra

A felnőtt lakosság megelőző felkészítésében kulcsszerepet játszó szervezet, amelynél azonban – a sok más funkció és feladat mellett – a katasztrófa helyzetek megelőzése, vagy a megelőző időszak felkészítés nem kap vezető prioritást. A polgármesterek felkészítésére jó példa a ZMNE Kézikönyve¹¹, amely útmutatást ad a lakosságfelkészítés elméletéről, gyakorlatáról.

Ha felmérésre kerülne hazánkban a háztartások katasztrófavédelmi tűrőképessége, vagy öngondoskodási hajlama, bizonyára kellemetlen eredmények születnének. Az igazi problémák meglétét (felkészületlenség, alternatív megoldások hiánya, tartalékolási gondok, ösztönszerű cselekedetek, pánik jelenségek, stb.) pedig egy-egy nem kívánatos esemény bekövetkezése tehetné igazán nyilvánvalóvá mindenki számára.¹² A családok többsége nem képes megítélni saját veszélyeztetettségét, még azt sem, hogy milyen segítséget kaphatnának számukra ismeretlen szervezetektől. Bekövetkező rendkívüli esemény alkalmával viszont minden érintett azonnal elvárná a teljes körű gondoskodást, mentést, kárelhárítást, stb., amely (legtöbbször idő hiányában és a kialakuló pánik miatt) szinte lehetetlen előzetes felkészültség és együttműködési készség nélkül. A megelőzés, védekezés, helyreállítás szempontjából kulcsfontosságú lenne a helyes lakossági magatartásforma. Fontos feladat, hogy a magyar családok kilábaljanak a katasztrófavédelmi tájékozatlanság, felkészületlenség és a téma iránti közöny veszélyes állapotából.

Az önkormányzatok egy-egy kistérség területén kísérletet tehetnének arra, hogy egy nagyobb rendezvényen gyűjtsék össze a különféle lakosságfelkészítési szervezetek képviselőit konzultációra, tapasztalatcserére.

¹¹ Lásd: Önkormányzati vezetők felkészítése a védelmi feladatokra. Kézikönyv polgármesterek részére a települési védelmi feladatok ellátásához. ZMNE Védelmi Igazgatási Tanszék. Budapest, 2010. ISBN:978-963-7060-76-2.

¹² A felkészületlenség nyilvánvalóvá válásához tapasztalatok szerint nem is kellene katasztrófák, elég egy felhőszakadás, egy komoly havazás, fagy, áramszünet, vagy vízellátási fennakadás. Budapesten még egy baleset miatti többórás metrószünet is okozhat komoly fennakadást több területen.

A napokban a szokásosnál nagyobb és nemcsak helyi feltűnést keltett egy rövidhír. „*Ötven helybéli férfinak postázott polgárvédelmi behívót a sátoraljaujhelyi önkormányzat. A város védelme érdekében helyezték őket készenlétebe. A polgármester szerint egy ilyen intézkedés ugyan nem túl gyakori, de a védelmi bizottság vezetőjeként joga van hozzá. Azt szeretnék, ha árvíz idején felkészült emberek irányítanák a védekezést... Szamosvölgyi Péter, Sátoraljaujhely polgármestere elmondta: ennek nem az a lényege, hogy itt valamiféle kötelező, és parancsszerű feladatot kell végrehajtani. Ez egy jó szándékú segítségkérés.... Tavaly júniusban a felsőzsolcai árvíznél Sólyom László, akkori köztársasági elnök beszélt arról, hogy legalább a polgármestereket árvízvédelmi képzésben kellene részesíteni..Borsodban eddig 10 helyen tartottak képzést a védelmi bizottságok.*”¹³. E cikkből is érződik a felkészítés tényszerű hiánya, a jogi bizonytalanság, de a helyi példamutatás és a felelősségérzet is. A polgári védelmi kötelezettség általános érvényű kötelezettséget takar, de megelőző időszaki lakosságfelkészítési szempontból szerencsésebb lenne a kötelezettségek nevesített formában történő jogszabályi megjelenítése.¹⁴ Az általános jellegű, állampolgárra vonatkoztatott kötelezettség be nem tartásának érdemi, visszatartó erejű szankciói nincsenek, így (az előrelépés érdekében) célszerű lenne ezekre javaslatot tenni. A szankcionálás indokait, mértékét, alkalmazható típusait előzetesen széles körben meg kell vitatni, de nem felejtendő, hogy az egyik oldalon egy kötelezett személy általi jogsértés (nem teljesítés) áll szemben azzal, hogy egy valódi katasztrófa helyzetben az állam nem mondhatja le (személymentés, kárelhárítás, stb.) a kibúvókról sem. Itt tetten érhető a megelőző időszaki lakossági felkészítés egyik sajátossága, mégpedig: a tevékenység sikere azokon múlhat, akiknek egyben ez az érdeke is.

Vannak olyan országok¹⁵, ahol a hazai célkitűzéseknél komolyabb előzetes felkészítési szisztéma van és az jól működik a gyakorlatban (pl. lakossági csomagok, gázálcok kiosztása, földrengési veszélyek, stb.) anélkül, hogy ezt bárki zaklatásnak minősítené, vagy céljait nem venné komolyan.

Fontos a megelőző lakossági felkészítés politikamentes, tisztán szakmai jellegének megőrzése annak ellenére, hogy a civilizációs eredetű megjelenési okok között világszerte meghúzódhatnak politikai természetű szándékok is. Általában tapasztalható, hogy a felkészítési tematika jórészt a természeti eredetű okokra fókuszál, s meglehetősen elhanyagolja a civilizációs eredetű problémakezelést.

Az önkormányzat a munkaviszonyban nem lévők részére lakossági tájékoztatással, tömegkommunikációs eszközök bevonásával, kiállítások, bemutatók, versenyek szervezésével is bővítheti felkészítési eszköztárát.

B) Munkáltatói szféra

A munkáltatók¹⁶ jelenleg nem rendelkeznek az önkormányzatokéhoz hasonló jogszabályi felhatalmazással a polgári védelem területén, de náluk sokkal nagyobb esély van az érintettek elérésére, akár gyakoribb időközökben is.

¹³ Lásd: Behívó- készül az árvízre Sátoraljaujhely.

http://www.hirado.hu/Hirek/2011/05/12/19/Behivo__keszul_az_arvizre_Satoraljaujhely.aspx

Letöltés: 2011.05.13

¹⁴ Bár az előző lábjegyzetben foglalt idézet kifejezetten az ár- és belvíz elleni védekezéstről szól, de a törvény szerint ez sok más típusú katasztrófa esetére is alkalmazható lenne. (pl. földrengés, extrém időjárási viszonyok, vagy ipari katasztrófák elleni felkészülés).

¹⁵ Például Japán, vagy Izrael (utóbbinál fokozottabb háborús szituáció veszélye miatt is).

¹⁶ Itt munkáltatók kifejezés alatt értem a gazdasági társaságokat, vállalkozókat, az intézeteket, intézményeket, szövetkezeteket, társulásokat, alapítványokat, érdekképviselőket, kamarákat, költségvetési szerveket, nemzetközi társaságokat, stb.

A munkáltatók között különbséget kell tenni azon az alapon, hogy folytatnak-e termékeikkel, szolgáltatásaikkal valamilyen közvetlen, vagy közvetett veszélyt előidéző tevékenységet. Ha igen, akkor a vonatkozó szabályok teljes szigorával kell eljárni saját munkavállalók tekintetében és speciális, helyi ismereteiket fel kell ajánlaniuk a polgári védelmi szervezeteknek (azért, hogy a környék más munkáltatói is felhasználhassák a rájuk tartozó részeket felkészítési célokra). Az ún. „update” jellegű foglalkozásokat minimum évente meg kell szervezni saját munkavállalók részére, dokumentált formában. A hálózati szervezetként (több közigazgatási helységben, vagy országrészben) működő munkáltatók felsővezetőinek – a saját szervezetük által térben előidézett veszélyek ismeretében - kell dönteniük arról, hogy az adott területen állandó jelleggel foglalkoztatott munkatársaik felkészítését mely kategória szerint teljesítik.

A környezetre fenyegetést, veszélyt nem jelentő tevékenységet végző munkáltatóknál célszerű lenne bevezetni minimumként, hogy az egyébként kötelező munka- és tűzvédelmi oktatás kerüljön kiegészítésre megelőző katasztrófavédelmi felkészítéssel, dokumentált formában. A felkészítés tematikáját védelmi szakemberek határozhatnák meg és bocsátanák a munkáltatók rendelkezésére. A kockázati változások miatt az ismereteket legalább 2 naptári évenként frissíteni kell.

A távollétek egyszeri pótlására lehetőséget kell adni. Állami feladat révén a megelőző időszaki felkészítésen történő részvételt a törvényes munkaidő részének kell tekinteni, így az esetleges kibúvás, vagy távolmaradás szankcionálhatóvá válhat a munkajog eszközeivel (erre célszerű lenne kormányzati részről gyakorlati iránymutatást kiadni a munkáltatók részére).

A munkahelyi felkészítés megtörténtéről kiadott igazolás, annak dátumától számított 2 naptári évig mentesítést adhatna az érintett állampolgár számára az önkormányzat által szervezett megelőzési időszaki lakóhelyi felkészítésen történő részvétel alól, ha a munkahely és az állandó lakóhely szerinti önkormányzat illetékességi területe azonos településen, vagy annak földrajzi közelében (pl. vidéken 15, Budapest környékén 30 km-en belül) van. Ehhez szükség lenne arra, hogy a felkészítés szakmai lényegét illetően a két megoldás egyenértékű legyen.

C) Oktatási, pedagógusi szféra

A megelőző felkészítés e „metszete” pedagógusok részvételével, alapvetően a tanulóifjúság részére zajlik. A speciális didaktikai és tematikai részletek ismertetése itt nem feltétlenül szükséges, de jelezhető, hogy Veresné Hornyacsek Júlia értekezésének megfelelő fejezetében¹⁷ foglalt javaslatok elfogadhatóak. Néhány kiegészítő (megerősítő) gondolat:

- Célszerű lenne kötelezővé tenni minden általános (felső tagozat) és középfokú oktatási intézményben, hogy a tanév megkezdésének valamely korai időszakában (pl. osztályfőnöki órán) a tanulók kidolgozott tematika szerinti tájékoztatást kapjanak katasztrófavédelmi alapismeretekből (nem távoktatásos formában). Célszerű szituációs játékok szervezése.
- A felsőoktatási intézmények, valamint az OKJ-s képzést végző intézmények vezetői is gondoskodjanak hallgatóik megelőző időszaki felkészítéséről tanulmányi évenként legalább egy alkalommal, dokumentált formában, kb. egy tanórányi időkeretben.
- az általános-, a középiskolai és felsőfokú (valamint OKJ-s képzésben) tanulmányaikat /nappali tagozaton/ folytató tanulók felkészítése csak oktatási intézményi formában történjen.

¹⁷ Veresné Hornyacsek Júlia: A lakosság katasztrófavédelmi felkészítésének elméleti és gyakorlati kérdései. I. kötet. Doktori (PhD) értekezés. ZMNE. Budapest,2005.- 4. Fejezet. p. 75-94.

A fenti gondolatok talán megfontolhatóak lehetnek az új köz- és felsőoktatási törvénytervezet jelen cikk írásakor zajló széles körű szakmai vitájában.¹⁸ Az ifjúság felkészítésének módszerei továbbra is lehetnek a különböző versenyek, pályázatok, táborok, hétvégi, vagy vakációs alkalmak és kiállítások.

D) Önkéntes, karitatív szféra felkészülési szerepvállalása

Az önkéntesség nagy felelősségtudatról tesz tanúbizonyságot önmagunk, családjaink, embertársaink védelmében. Az önkéntesek szerepe szerencsére hazánkban is több már a marginális mértéknél, de létszámbeli kisebbségük még sajnos ténykérdés.

A tájékoztatást, a racionális gondolkodásmód terjedését az egyes témákban megjelenő cikkek komolyan befolyásolhatják.¹⁹ A különféle fenyegetések (mint a terrorizmus, a természeti katasztrófák, a fertőző betegségek, stb.) elleni felkészülés közös felelősség. Jobban fel kell készíteni családtagjainkat, szeretteinket, mert ellenállóbakká tehetjük őket kritikus pillanatok esetére is.

Az önkéntes felkészülési szerepvállalást erősíteni lehet hatósági, önkormányzati oldalról. Erre itt az egyik példa: feliratkozási lehetőség olyan internetes honlapok hírleveleire, vagy SMS küldő szolgálataira, amelyek családi felkészülésre és reagálásra adnak jól használható tippeket és útmutatásokat²⁰. Tartalmilag biztosítani célszerű pl. a következőket:

- saját otthoni készlet készítése,
- családi szempontú védelmi terv összeállítása,²¹
- ismeretszerzés a saját környezet veszélyeztetettségi körülményeiről,²²
- a segélynyújtási lehetőségek megismerése,
- tájékozottság a saját környezet hatósági, mentési szerveiről, azok elérhetőségeiről,
- felkészültség váratlan eseményekre, esetleg mások segítségére.

Bár jelentősen bővül hazánkban is az internet és a mobil penetráció/ellátottság, mégis vannak olyan földrajzi területek, vagy érintett személyek, akik nem érhetőek el ezen az úton. Részükre más megoldások is rendelkezésre állnak, de szükség lenne az ő kezdeményező együttműködésükre is. A folyamatban lévő infokommunikációs technológiai fejlesztések²³ jelentősen segíthetik az önkéntes szerepvállalási szférát, itt az igényt kell felkelteni az emberekben, majd segíteni az öngondoskodásuk kiteljesedő folyamatát.

E) Média és a tájékoztató rendszerek szerepvállalása

A média felhasználása nem új keletű, de messze nem kihasznált lehetőség. Itt elsősorban az írott sajtóra, az elektronikus híráramra, a szórólapokra, a helyi honlapokra, kábelcsatornás műsorközlésre gondolok. Sok új módszer és eljárás kidolgozása nem szükséges, a hangsúlyt a meglévő eszköztárral történő hatékonyabb üzemeltetésre, a lehetőségek teljesebb

¹⁸ Tudomásom szerint jelenleg csak 4-5 olyan felsőoktatási intézmény üzemel, ahol tanterv szerint van katasztrófaigazgatás, vagy kritikus infrastruktúra védelem oktatás a hallgatók részére.

¹⁹ Pl. „Mi lesz velünk egy nukleáris katasztrófa esetén?” Bihari Ádám
http://www.fn.hu/belfold/20110426/mi_lesz_velunk_egy_nuklearis/; Letöltés: 2011.04.27.

²⁰ Lásd: Department of Homeland Security honlapja
https://public.govdelivery.com/accounts/USDHS/subscriber/new?topic_id=USDHS_111; Letöltés: 2011.05.16

²¹ Lásd példaként: <http://www.ready.gov/america/makeaplan/index.html>; Letöltés: 2011.05.16.

²² Lásd példaként: <http://www.ready.gov/america/beinformed/index.html>; Letöltés: 2011.05.16.

²³ Itt kiemelten gondolok a Nemzeti Digitális Közmű (NDK) lehetőségre, amely céljai szerint közmű ellátottsági szinten tervezi megvalósítani az elektronikus, szélessávú vezetékkel elérhető és kommunikációt bárhol az országban.

kihasználására kell helyezni. A nagy példányszámú, vagy országos sugárzású (közszolgálati) médiák feladata lehet az általános, minden területre érvényes felkészítési anyagok terjesztése, a helyi szolgáltatók pedig a specialitásokkal kiegészített anyagot közölhetnék az érintettekkel. A megelőző lakossági felkészítés – mint állami feladat és nemzeti ügy – nem minősülhet reklámnak, így egy-egy aktuális szakmai tartalom időnkénti ingyenes sugárzása is lehetővé válhat változó időszakokban és 15-30 mp-es időtartamban, feliratozott formában is. A megjelenített hivatkozások sokszorozhatják az információs hatást. (Ismeri Ön saját környezetének veszélyforrásait, vagy veszélyhelyzeti tennivalóit? Gondolt már magára és szeretteire? Nézze meg a .. honlapot, vagy érdeklődjön ... szervnél!)

A megelőző lakossági felkészítés korszerűsítése érdekében a következő pótlólagos kérdések problémák megfontolása is javasolható:

Adatvédelem

Közös érdek, hogy a felkészítés céljára minden állampolgár, de több esetben még a hazánkban tartózkodó nem magyar állampolgár is elérhető legyen. De kérdés: Vannak-e jelenleg adatvédelmi akadályai annak, hogy minden érintett állampolgárt elérjen a megelőző időszaki lakossági felkészítés valamely „metszete”? A jelenleg hatályos jogi szabályozás szerint személyes adatot csak akkor lehet felhasználni, ha az érintett kifejezetten hozzájárul, vagy ha a vonatkozó törvényi szabályozás ezt címzetten előírja. Tekintettel arra, hogy a védelem állami feladat és nemzeti ügy – az elérésnek nem lehet adatvédelmi akadály, tehát elérendő, hogy ilyen célokra személyes adatokat is fel lehessen használni. (Tehát pl. a néesség-nyilvántartás is segítségül hívható a felkészítés során.) Az elérésnek lehetnek anonim (személyes adatfelhasználást nem igénylő) módzatai, pl. az írott sajtó, vagy elektronikus média, vagy postai úton címezetlen nyomtatvány kézbesítése mindenki számára egy-egy területen, azonban e lehetőségek nehezen dokumentálhatóak, eredményességük alig mérhető és költségigényesek. Megfontolandó: Elérhetővé kell-e tenni, hogy egyes reklámhordozókon kötelezően, vagy kampányszerűen szerepeljen lakosság felkészítési információ, vagy hivatkozás (hasonlóan a dohánytermékekhez)?

Biztosítás

A katasztrófakockázatok pénzügyi kockázatai nem teljesen feltártak, azok biztosítási kérdései legfeljebb csak részben megoldottak. E tekintetben a PSZÁF korábban megjelentett már rendkívül hasznos és probléma feltáró anyagot [12].

Az okok közül az egyik:

„A kockázat biztosíthatóságának általános feltételei ugyanis az alábbiak lehetnek:

- *nagyobb számú megfigyelési egység, hogy valószínűség számítási alapon elemezhető legyen, illetve tényleges kockázatmegosztás lehessen,*
- *homogének legyenek a kockázatok,*
- *az esetleges károk véletlenszerűek legyenek,*
- *az esetleges kár egyértelműen leírható és megbecsülhető legyen,*
- *az esetleges ügylet mindkét fél (szerződő, biztosító) számára gazdaságos legyen.”²⁴*

Az idézett általános biztosíthatósági feltételek közül nagyon kevés teljesíthető és tisztázatlan az a határ is, ameddig, illetve amelytől állami, vagy tulajdonosi/üzemeltetői

²⁴ Idézet a [12] irodalmi hivatkozásban szereplő PSZÁF anyagból p. 4.

feladatnak kell tekinteni a kockázatviselést. Szinte folyamatosan szükség lenne a biztosítási időszak alatti kockázati újrapozicionálásra. A szélsőségesen nagy kárérték előfordulási veszélyek miatt a viszontbiztosítási szerepvállalás is mérsékeltebb, ezért nagyobb figyelmet érdemel. Az állami szerepvállalásban az állam, mint a kockázatok biztosítója helyt állhat költségvetési források terhére, vagy – nem természeti okok miatti kockázatokra - szedhet ezért díjat is. Többek között erre is utalhat az a jogalkotási elképzelés is, hogy egyes esetekre és a veszélyforrást üzemeltetőkre bevezetnék a katasztrófavédelmi hozzájárulást is.²⁵

KÖVETKEZTETÉSEK

Jelen cikk tartalmi mondanivalója az alábbi következtetésekből összegezhető:

Idézet a katasztrófavédelmi rendszer javítására és fejlesztésére készített koncepcióból: *„Mindenki egyetért abban, hogy a veszteségek jelentősen csökkenthetőek, ha a szakma kellően felkészült a védekezésre, a lakosság pedig kellően tájékozott és motivált a katasztrófák megelőzésében, veszélyhelyzetekben pedig a megfelelő viselkedésmódok megtartásában. A jogok, kötelezettségek, védekezési lehetőségek ismerete, a megszerzett tudás szinten tartása, begyakorlása, készség szintre fejlesztése jelenti a felkészültséget.”*²⁶ Ez a feladat és nem is kevés.

Sok a megoldatlan, vagy jogi szabályozásra váró témakör. Koncepció szinten felmerült, hogy a hatósági jogköröket a polgármesterektől, illetve a megyei közgyűlés elnökeiktől, részben, vagy egészben át kell telepíteni a katasztrófavédelemhez. Ez megváltoztatna nagyon sok elvi és gyakorlati vonatkozást, átstrukturálná a finanszírozást és a hatósági ügyintézés jó részét. Szigorítanák a megelőző időszaki felkészítés (és nemcsak e terület) szabálysértési és/vagy büntetőeljárás szabályait. Szükséges az önkéntes, karitatív szervezetek fokozottabb bevonása a felkészítésbe. Fejleszteni kell a védelem informatikai rendszereit, bővíteni kell a finanszírozási formákat, erősíteni a logisztikai háttér-támogatottságot.

A III. fejezetben felsorolt „metszetek” szinte mindegyikében problémát jelenthet, hogy nincs meg komplex módon pl. a kritikus infrastruktúra elemek országos azonosítása.

Természetesen kiemelt helyeken van jól működő előzetes lakossági felkészítés (lásd pl. Százhalombatta, Paks, stb.). De hogyan lehet megelőző időszaki lakossági felkészítést végezni olyan helyeken, ahol még nem készültek el a komplett háttéranyagok? Egy jogszabály készítői elképzelés szerint²⁷ kockázatelemzést kell készíteniük a kritikus infrastruktúra üzemeltetőknek. Az erre épülő biztonsági tervben ki kell térni arra: hogyan biztosítják létesítményeik védelmét, hogyan előzik meg a működési zavarokat és mit tesznek a rendszer esetleges sérülése esetén a szolgáltatás helyreállítása érdekében. Ehhez szükséges lenne az indikátorok teljes és előzetes feltérképezése (a modellezhetőség) és a nem valószínűségi elven működő kockázatelemző módszer céltudatos alkalmazása.

Abszolút biztonság nem volt, nincs és belátható ideig nem is lesz. Minden lehetséges eseményre, vagy körülményre nem lehet felkészülni, már pl. gazdasági, finanszírozási okokból sem. Vannak természeti erők, amely ellen az emberiség mai tudásával nem lenne képes védekezni. Sajnos egyre többet lehet számítani rendkívüli, vagy extrém eseményekre, ezért a megelőző időszaki felkészítésnek a jövőben bővülő szerepet kell adni.

Minden eshetőséggel racionálisan kalkuláló megelőző lakossági felkészítési tematika, vagy módszer jelenleg érzékelhetően nem létezik. Ez egy tudományos igényességű, államilag finanszírozott kutatási projekt keretei között lenne kifejleszhető. Javasolható a döntéshozók számára, hogy embertársaink, anyagi javaink és természeti környezetünk megóvása érdekében

²⁵ Lásd a [1] irodalmi hivatkozás anyagában p. 21.

²⁶ Lásd a [1] irodalmi hivatkozás anyagában p.5.

²⁷ Lásd: Törvény készül a kritikus infrastruktúráról

http://www.nol.hu/belfold/20100823-torveny_keszul_a_kritikus_infrastrukturarol; Letöltés: 2011.05.16

különös tekintettel az ENSZ, NATO és EU tagságunkra. Védelem on-line kiadvány, 2010. május.

<http://www.vedelem.hu/letoltes/tanulmany/tan273.pdf>; Letöltés: 2011.05.06

- [10] Bukovics István: Általános katasztrófavédelmi rendszermodell koncepciója. „Klíma-21” Füzetek. 2010.61. szám. Kiadja: MTA KSZI Klímavédelmi kutatások koordinációs iroda. ISSN 1789-428X p. 167.
- [11] Veresné Hornyacsek Júlia: A lakosság katasztrófavédelmi felkészítésének elméleti és gyakorlati kérdései. I. kötet. Doktori (PhD) értekezés. ZMNE. Budapest,2005.- p. 25-26.
http://193.224.76.4/download/konyvtar/digitgy/phd/2005/veresne_hornyacsek_julia.pdf
Letöltés: 2011.05.06.
- [12] A katasztrófabiztosítás kérdései. Nemzetközi kitekintés I. Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete Budapest (2006. október 29.)
http://www.pszaf.hu/data/cms355142/A_katasztr_fa_kock_zatok_biztos_t_s_nak_k_rd_sei.pdf; Letöltés: 2011.05.16.